
Manfred Schmidt-Brabant A TEMPLOMOS ÉPÍTÉSZETI IMPULZUS

---

*Előadás 1994. október 17-én, az International Forum
Man and Architecture dornachi konferenciáján (részletek)*

... A már említett összes irányzat közül az egyik legjelentősebb a templomos rendé, amelyet az építőművészet egész történetének fordulópontján találunk. Mindenekelőtt néhány történelmi dátumot említenék, amelyek azonban sokmindent elárulnak: a XI. század végén vezetik az első nagy kereszties hadjáratot Jeruzsálembe, hogy a várost felszabadítsák a muzulmánoktól. 1099-ben ez a kereszties sereg meghódítja Jeruzsálemet. Ha megnézzük e kereszties hadjárat okait, akkor a motívumoknak három, egymásra épülő rétegét találjuk. Az első, külső réteget, a felszint annak idején egész Európa megismerte: a Szent Sír felszabadítása a hitetlenek kezéből. Emögött azonban egy másik motiváció rejlett, amelyet a régi misztériumok bölcsességét továbbvivő körök dolgoztak ki. A XI. században a katolikus egyház az egyik legnagyobb pápa, VII. Gergely révén hihetetlen hatalmi igénnyel lépett fel, mely szerint minden földi hatalom – a királyokétól a császárokéig – a pápának rendeltetik alá. Ismeretes, hogy a kiátkozott IV. Henrik német királynak Canossában meztelán kellett a hóban a pápa elé járulnia. Mindezek következtében a kereszties hadjárat vezetőjében, Bouilloni Gottfridben és a vele kapcsolatban álló ezoterikus körökben megerősödött a szándék: eltávolodni Rómától, vissza a kereszténység eredeti színhelyeire! A harmadik motívumrétegről később lesz szó. Jeruzsálem meghódítása után a kereszties hadak megalapították a Jeruzsálemi Királyságot. Bouilloni Gottfrid nem akart királyi koronát viselni azon a helyen, ahol Krisztus élt, de rokonai, először I., majd II. Balduin megkoronáztatták magukat.

A külső rétegben a történet úgy szól tovább, 1118-ban hét frank lovag érkezik Jeruzsálembe. Rendet szándékoznak alapítani a zarándokok védelmére. Később még két lovag érkezik hozzájuk, de néhány év múlva, 1127-ben közülük hatan visszatérnek Frankhonba, azaz csak három testvért hagynak hátra, ami katonai akciók végrehajtására kicsit kevésnek tűnik. Egy évvel később, 1128-ban a Párizstól délre fekvő Troyes-ben nagy, általános zsinatot rendeznek, amelyet az akkori idők egyházi beavatottjainak legnagyobbja, Clairvaux-i Bernát hív egybe és vezet. E zsinatnak kifelé látszólag nem volt egyéb célja, mint a templomos rend ünnepléses megalapítása, működésének szabályozása, stb. Amikor a templomos lovagok megérkeztek Jeruzsálembe, II. Balduin a templomtéren jelölt ki nekik lakóhelyet; azon a téren, ahol Salamon temploma állt. A lovagok pedig hamarosan, már Troyes előtt elnevezték magukat *Krisztus és Salamon temploma szegény testvéreinek*. A zsinatot követően a rend meglepő gyorsasággal egész Európában elterjedt. Európa nemessége gazdag ajándékokat, hatalmas uradalmakat ajándékozott a rendnek, melynek a zsinat után néhány évtizeddel már több tízezer tagja volt, végtelen

földbirtokokkal rendelkezett, és óriási hatalomra tett szert. Nem kétséges, hogy ez a siker a szellemi irányzat titkos rugóinak volt köszönhető. A rend mintha egyidejűleg két különböző irányzatot követett volna. Az egyik szerint ápolta, mintegy befelé fordulva a mély keresztényi ezoterikát és spiritualitást. Rudolf Steiner is említi, hogy a templomos lovagok közül nagyon sokan valódi beavatottak voltak szellemi összefüggések érzékelésébe, észlelésébe. A másik irányzat egy olyan impulzust követett, amelyet az egész európai viszonyok újjáépítésének nevezhetnénk. Számátalan területen – pénzforgalom, útépités, piacok kialakítása – tevékenykedtek közel kétszáz éven keresztül. Ez a tevékenység egész idő alatt szoros kapcsolatban volt a cisztercita renddel, amelynek egyik legjelentősebb apátja Clairvaux-i Bernát volt. A templomosok és a ciszterciták együttműködése idején a ciszterciták ösztönzésére Európa egész földje megművelésre került. Majdnem minden, amit Európában megművelt kultúrtájként tartunk számon, a ciszterciták működésére vezethető vissza. A templomosok voltak azok, akik ugyanabból a szellemi forrásból, a keresztényi testvériség eszméjéből kiindulva újjáalakították a szociális viszonyokat. 200 esztendővel később, 1307-ben a pápa és a francia király közösen rettenetes csapást mértek a rendre, és azt alapjaiban szét is rombolták.

Ennyit egyelőre áttekintésként, és most térjünk vissza a Troyes-i zsinathoz! A zsinatra meghívták Franciaország szinte valamennyi magas rangú tisztségviselőjét; érsekeket, püspököket, a legnevezetesebb apátokat. Közülük sokan szoros barátságban álltak egymással; a kapcsolatok akkoriban sokkal áttekinthetőbbek voltak. Clairvaux-i Bernát körül is kialakult egy kicsiny, de különleges baráti kör. Míután ezek az emberek elhagyták a Troyes-i zsinatot, a következők történtek:

A baráti társaság tagjainak egyike, a Párizstól északra fekvő St. Denis-i királyi apátság hírneves apátja, Sugar rövid, négy éves építés után 1144-ben felavatta Európa első gótikus karzatát. A másik barát, Henri Sanglier, Saens érseke már 1130-ban elkezdte, és 1164-ben fejezte be az első gótikus katedrális építését Párizstól délre, Saens-ben. A harmadik barát, Gottfrid, Chartres érseke 1147-ig megépítteti a dóm nyugati, első gótikus homlokzatát.

Az első tehát a St. Denis-i Suger, aki 1144-től kezdve vendégül látta egész Franciaországot, hogy az új építészeti stílus eme csodájában gyönyörködjenek. Ő írta meg a még ma is élvezettel olvasható iratot, amely bemutatja a stílust, melyet természetesen még nem gótikának hívtak; az egy későbbi korból származó szitokszó. Sugar így fogalmazott: *szeretnénk visszatérni Salamon templomához*.

Ismeretes, hogy Salamon templomát a Biblia is leírja, és eszerint az nagyon egyszerű, szinte pajtához hasonlatos épület volt. Mire gondolhatott Suger, amikor visszatérésről írt? Annak idején az emberek egyértelmű nézeteket vallottak arról, hogy mi a szakrális építmény. Az ember a kozmoszba tekintett, és úgy gondolta, hogy ezt a kozmoszt szellemlények, angyalok és istenek népesítik be. Az volt az érzése, hogy ami a kozmoszban működik, visszatükröződik a földi építményekben. És ezzel a szemléletmóddal mindig Salamon templomát tekintették minden, a földön valaha is létrehozott építmény archetípusának. Salamon templomát magának a világepítmény tükörképének vélték. Már a Bib-

liában is szó esik a világ mindenható építőmesteréről. Az a nézet, hogy van egy Építőmester, és a világ az ő építménye, ezekben a misztériumi időkbe nyúlik vissza. Az emberben a kozmoszt képviselő építmények hatására az a kép alakult ki, hogy az emberek közösségi viszonyait is ők határozzák meg. Ezek az épületek mágikus hatással voltak az emberekre. Amikor a körmenet útját bejárták, vagy egy egyiptomi templom oszloposamokain haladtak végig, az egyszerűen megváltoztatta, átformálta az embereket. Az akkori idők emberének, aki nem rendelkezett a mai független öntudattal, szinte testére szabott volt az ilyen külső alakító, formáló vezetés, irányítás. Ezt a jelenséget, mely egykor az épületekből sugárzott, mágikus kötésnek, vagy inkább mágikus betagozásnak lehetne nevezni. Betagozásnak a közösségi, vallási, sőt gazdasági életbe. Ez persze csak annak a közelségnek révén volt lehetséges, amelyben az akkori ember a szellemi világgal, Salamon templomával élt, kerek ezer évvel az új idők fordulója előtt. A történelem további menete során a misztériumok visszaszorultak, és ezzel egyidejűleg egyre erősebb szabadság ébredt az emberben is. Nem véletlenül beszélünk az idők fordulójának meghatározott helyéről, ahol az emberiség fejlődésének egyik mélypontján olyan esemény történik, amely az ember szabadságát megszilárdította, és lehetővé tette, hogy megkezdődhessenek a felemelkedés, a szellemi világhoz történő közeledés.

A templomosok körében élt egy sejtelem, a megérzés, hogy olyan idő közeledik, amelyben az ember nem rendelkezik alá többé a szellemi világnak, hanem magára vállalja az istenekkel való párbeszédet. Olyan idő, amikor az építészeti megformálás régi áramlata véget ért, és valami új akar elkezdődni.

Ez az új áramlat az, amit ma *gótikának* nevezünk. Ez először is a kereszténységtől és az ember mivoltától tökéletesen áthatott épületté. Az élményt ma is pontosan átélhetjük. Ennek az áramlatnak a megjelenéséig minden a régi módon történt, a román stílus hatása alatt. Menjenek be az egyik legszebb román stílusú dómbe, a jeruzsálemi Sainte Madeleine-be! A kerek formákban a lezártágot, a befejezettséget; az oszlopok csodavilágában a megvilágosító, kozmikus imaginációt élhetjük át, az előcsarnok timpanonján a Napnyugat egyik legcsodálatosabb Krisztus-ábrázolását láthatjuk, és az az érzésünk, az ember csak alázattal képes befogadni azt, ami az istenek világából hatalmas erővel árad felé. Aztán menjenek el a párizsi Notre Dame-ba, vagy még inkább Chartres-ba, és hirtelen átélhetik az ébredést, a kitörést; az ablakok hatalmas világán át kitekinthetünk a szellemi világba; a pillérekötegek, a támpillérek mintegy fel-emelik az embert, s nem okkult fejezetek, hanem valódi, figurális szobrok koronázzák az egészet. És az ember azt érzi, hogy amíg a régi építőművészet mágikus betagozódást jelentett a közösségbe, addig a gótikával valami olyasmi kezdődik, amit az ember építészeti formák által közvetített mágikus megszabadulásának nevezhetnénk.

Természetesen már sok kutatónak feltűnt ez a különös összefüggés; a templomos rend megalapításának, és a gótika felvirágzásának egybeesése. Így keletkezett egy felszínes legenda, amely szerint a templomosok Jeruzsálemből áthozták Európába a templom építésének titkait. A templomos irodalom nagyon gazdag; nemcsak az utóbbi évtizedekben, hanem tulajdonképpen a múlt század vége óta. Nagyon sok

könyvet pusztá szenciációhajhászásból írtak, és az összes létező gonosz kultusszal megvádolták a templomosokat. Ilyen az a legenda is, hogy a templomosok titokban elhozták Jeruzsálemből Európába az elrejtett frígszekrényt, mert abban voltak elzárva az építmény titokzatos méretarányaira, belső összefüggéseire vonatkozó ismeretek.

Rudolf Steiner hívta fel a figyelmet arra, hogy a salomoni templom óriási jelentősége nem abban áll, ami rajta külső formaként jelenik meg. A külső formát jelentős részben Hiram, a nagy építőmester alkotta meg, de ez a forma azáltal vált jelentőssé, hogy a templommal kapcsolatba kerülő lelkeket segítette, hogy hozzáférhessenek ahhoz, ami tulajdonképpen körülvette a templomot. A templomot egy éteri szövődék ölelte körül, amelyben a kozmosz valódi építészeti titkai tükröződtek vissza. És ez volt az, amit az ezoterikus áramlatból származó templomosok átültettek az akkori jelenbe. Átültették a kozmosz építészeti titkait, amelyekben benne rejtett az emberiség egész fejlődése; a jövőbeli építészeti intenciók is. Ezzel olyan mozgást indítottak el, amelyben – mint majd látni fogjuk – a mai napig benne vagyunk. Hiszen közben tovább élt a másik áramlat is, amelyben a mágikus kényszer továbbra is érvényesült az emberi környezetben.

Amit a templomosok áthoztak Európába, nem egyszerűen egy eszme volt, hanem az ahhoz kötődő fizikai méretarányok is. A templomos rend nagymestere méltósága jeleként egy pálcát tartott. Ezen a pálcán egymástól szabálytalan távolságban apró jelekkel megjelölt méretbeosztások voltak, melyek építészeti vonatkozásait csak a templomos rend tagjai ismerték.

A templomosok nemcsak pénzzel támogatták a nagy katedrális-építkezéseket, hanem kialakították saját építészeti formáikat is. A templomos hatások elleni, valójában 1307-től a mai napig tartó nagy megsemmisítő hadjárat rovására írható, hogy saját építményeikből szinte semmi nem maradt meg. (Az egykor magyarországi Lékán épen maradt templomos kápolnát 1991/3. számunkban ismertettük.) Gondoljunk bele: a templomos rend virágkorában 7000 kápolnát és templomot épített Európában, és alig néhány maradt meg belőlük. A londoni Temple Church különösen ritka emlék. Mi volt itt az építészeti koncepció? Egy centrális épület kapcsolódik a hosszházhoz. Van tehát egy helyiség, elsősorban a templomosok számára, amelyben az istentisztelet folyik. Ez a tér kör alaprajzú, és közepén celebrálják a sajátos templomos rituálét. De ez a kör egy hosszházba nyílik, amely a szokásos templomépítészeti szellemében az oltár felé irányul, térdelő emberek soraival vagy padjaival.

A háttérben az emberről alkotott sajátos felfogás állt: azt mondták, hogy a földi ember két nagy tevékenységre van hangolva. Mint földi lénynek, igazodnia kell a gyakorlati élethez, a *vita activa*-hoz, egyidejűleg azonban szellemi lény is, ezt pedig a *vita contemplativa*, a szellem felé fordulás által kell megélnie. A paradicsomi embernek mindkettőt tökéletesítenie kellett volna, a bűnbeesés következtében azonban erre képtelenné vált. Vezetésre és irányításra volt szüksége. A *vita activa* számára szüksége volt az államra, képletesen a császárra. A *vita contemplativa* számára pedig az egyház, képletesen szólva a pápa volt elengedhetetlenül szükséges. A templomosokban kulturális misszióként élt a gondolat, hogy az embert ismét a saját lábára állítsák; meg-

adják neki a lehetőséget, hogy a bűnbeesés következményeit saját individuális erői révén legyőzze, hogy a saját maga királya és pápája legyen. Ez volt tehát a Bouillon-i Gottfriedet körülvevő emberek cselekedeteinek harmadik motívumrétege; úgy átmenteni a régi építészeti misztérium titkait, hogy általuk az ember felszabadulása megkezdődhessék.

A templomos rendnek voltak laikus tagjai, akik – bár beavatottak voltak – kint a mindennapi életben tevékenykedtek. E beavatottak egyike volt Dante. Ma már közismert, hogy az Isteni Színjátékban a templomosok egész beavatási útját ábrázolta. A művet azzal kezdi, hogy az embert életének sötét erdejében három szörnyű fenevad fenyegeti, talál egy vezetőt, Vergiliust, aki először abba a szakadékba viszi le, ahonnan a fenevadak származnak. Vergilius végigviszi őt a Pokol különböző körein, ahol megfigyeli, hogy a bűnök világa miként hozza létre az ember-ént megsemmisítő vadállatokat. Ezután Vergilius egy titkos úton a megtisztulás, a bűnből való kilábalás világába, a Purgatóriumba vezet tovább, és a különböző planéták körein áthaladva megtanulja, hogy az ember miként gyűjt erőt, hogy ellenálljon a bűnöknek és a vadállatoknak. Amikor lezárul a tanulót, a Purgatórium, akkor – Dante szerint – az ember megvilágosodva, tisztán látva jut el a szellem, az abszolútum világába, a Paradicsomba. És mielőtt a Paradicsomba lépne, lezárván a tanulás útját, tanítója, Vergilius így szól hozzá: *Az akaratom most szabad, légy tehát most a saját magad pápája, a saját magad császára.*

Érthető, hogy sem a pápa, sem a király nem volt elragadtatva ezektől a nézetektől. V. Kelemen, és mindeneke-lőtt a francia Szép Fülöp összefogtak – tény, hogy Kelemen Fülöp bábja volt – és együttes erővel kiirtották a rendet, amely ezt a felszabadulás-élményt újra és újra el akarta juttatni az egész európai népességhez.

Megfigyelhető, hogy milyen csodálatosan szövődik össze a *vita contemplativa* ezoterikája. Csak az érdekelték együttléte határozza meg ezt az ezoterikát, s nem egy nagymester, vagy valaki más. Ismeretes, hogy a templomosok egy-egy csata előtt lovastul bevonultak ezekbe a kör alaprajzú épületekbe, majd kört alkottak, és így zajlott az áldozati ünnep. Az volt a felfogás, hogy ami ott ezoterikusan a *vita contemplativában* kimunkálódik, az mintegy átsugárzik oda, ahol a nép ül, azaz átadódik a *vita activába*.

Egy templomot szeretnék még említeni, mert ez mintegy példázza a kettős építmény egész rejtélyét. Ez a templomos rend kicsiny temploma Veracruzban, Spanyolországban, Segovia peremén.

Megvan a szokásos körépitménye, és a főhajó három, egymással összekötött apszisban végződik. Az egyik, középső apszisban áll az oltár. A körépületnek a közepén azonban egy második körépület is emelkedik. Meghatározott magasságban az innen induló lépcsőkön juthatunk fel egy kultikus helyiségbe, amely embermagasságnival a megszokott templompadlózat többi része fölött fekszik. Ott is áll egy oltár. Ez a helyiség olyan nagy, hogy 12-15 lovag is összegyűlhetett benne. A zárt falba egy nyílást törtek úgy, hogy a fenti oltártól látni lehet a lenti oltárt és fordítva; az alant miséző pap látja a fenti oltárnál állót. Ha valakit tehát érdekel ez a dolog, Segovia felé járva ne mulassza el megnézni ezt a figyelemreméltó épületet, a keresztény Európa misztikus építőművészetének egyik csodáját.

Hár a templomos rend hanyatlásával és megsemmisítésével az irányzat szinte eltűnt, a templomosok lelkülete, szellemisége tovább él. Rudolf Steiner bemutatja, hogy a templomos lelkék ezreinek áramából évszázadokon keresztül szakadatlanul áradt a közösségek társadalmi és művészeti életéhez az inspiráció. Az az ember pedig, akiben ezek az inspirációk összpontosultak, Johann Wolfgang Goethe volt. A templomos rend megsemmisítése után titkos utód-szervezetek ápták tovább az ezoterikus hagyományokat. Goethe is ilyen utód-szervezethez tartozott, s ez készítette fel arra, hogy valódi szellemi inspirációkat fogadjon be. Steiner szerint Goethe mélyen be volt avatva a templomos tanokba. Goethétől indult ki az a valami, ami nélkül az igazán emberi építés és alkotás a jövőben lehetetlenné válna; ez pedig az színek, formák, stb. érzéki-erkölcsi hatásainak az észlelése. Az ősi épületek természetfölötti észlelésből, imagináció útján keletkeztek. Azt lehetne mondani, hogy az építőmesterteket mintegy megragadta, inspirálta a szellem hatalma. Most a felismerésből, a szabadságból, a formák melletti szabad döntésből olyan építésmódnak kell megkezdődnie, amelyet az ember maga választ és alakít. Ez egyáltalán nem lehetséges anélkül, hogy fel ne figyeljék – éppen az érzéki-erkölcsi érzékemmel, vagy erkölcsi-érzéki hatásokra reagáló érzékeimmel – arra, hogy a színek, felületek, hajlatok, stb. ilyen vagy olyan módon hatnak az emberekre. A templomosok tudásában volt valami, amit ma absztrakt módon így nevezhetnénk: *erők, amelyek összefüggenek bizonyos talajkonfigurációkkal.* Az antropozófiában úgynevezett *étergeográfia*ról beszélünk, amely szerint egy adott tájon a legkülönbözőbb talajerők, a levegő, a fény, stb. éteri ereje többféleképpen jelentkezhetnek. Vannak vidékek, ahol például a hangzáséter az uralkodó. más vidékeken más erők hatnak. Állíthatjuk, hogy a templomosok számára magától értetődő volt az épületformák olyan kialakítása, hogy azok összhangba kerüljenek a föld erőivel. Ez olyan tudomány, amely kétségtelenül igen messzi időkbe nyúlik vissza, hiszen már az ősidők megalítjait, menhireit, dolmenjeit is tudatosan a föld bizonyos pontjain állították fel. Így van ez a Goetheanummal is. Rudolf Steiner egy kevésbé ismert írásában olvasható, hogy az alapkö helyéhez a világmindenség különféle áramlatai vezették, és azt szinte kijelölték; ide kell kerülnie. És így Rudolf Steiner arról beszél, hogy ezt az egész építményt a *Jura-erők* konfigurációjából kiindulva alakították ki. A Goetheanum nyugati homlokzatához egy sor kisebb menhir vezet. Talán nem mindenki tudja, hogy ezek a formák a kalcit kristályformái, és találhatunk olyan kalcitmintákat, amelyekben ezek az alakzatok kicsiben megjelennek. Az elv, hogy az építészeti formák alkalmazkodni akarnak egymáshoz, és össze akarnak esengeni az éteri erőkkel, a társadalmi rendekre is érvényes. Rudolf Steiner, aki minden ideológia esküdt ellensége volt, mindig azt mondta: a Föld minden egyes pontján másként kell kialakítani a szociális formákat, mert mások a feltételek.

Így kapcsolódhatunk ahhoz, ami a templomosok építészeti titka volt; ahhoz a követelményhez, hogy az épületformák, a társadalmi formák és az étergeográfiai talajerők összhangban működjenek és egységet képezzenek. Úgy vélem, minden építészről, aki organikus építményt szeretne alkotni, elvárható, ha az épületével kapcsolatban feltegye a három kérdést: olyan-e az épület, amit építék, hogy a benne

élő embert alkotó kezdeményezésekre sarkallja? Szívélyesebbé tudják-e tenni az általam alkotott formák az emberek találkozását? Forma, szerkezet és szín, amit létrehoztam, olyanok-e, hogy az ember közöttük valóban eleven, szabad gondolatokra juthat?

Míndez az építész szeme előtt lebegett, amikor az első Goetheanummal megalkotta a templomos alaprajz elragadó metamorfózisát. A régi Goetheanumban, a kis kupolában az ott ülő emberek által újra lejátszódtak a kultuszok. Lehetővé kellett tenni, hogy az ember naponta szabadon befogadhassa azt, amit a színpadon a misztériumjátékok, az előadások, a művészet, az euritmia közvetített. A Goetheanum tűzvész martaléka lett, nem kis részben azon körök ösztönzése révén, amelyek mindmáig ki akarnak irtani minden templomos impulzust. De a második Goetheanumban, amely Steiner vázlatai alapján épült fel, nyilvánvalóbbak azok a nagy, eleven akarati gesztusok, amelyekre a ma emberének szüksége van.

Az ember nem élhet pusztán a természetadta funkciók észlelésével, szüksége van a funkciók művészi észlelésére is. Ebben rejlik egy olyan összefüggés, amellyel eljutottunk előadásunk végéhez; minden művész, különösen azonban az építőművészek legnagyobb titkához. Az ember ugyanis nemcsak fizikai test. Athatják, átpulzálják az életerők – ezt nevezzük étertestnek. A fizikai test alá van rendelve a természet törvényeinek, de nem így az étertest. A titok egészen egyszerű formulában rejtezik: *az ember éterteste művészi szempontok szerint van megformálva*. És csak az hat rá, az eleveníti föl, az izgatja, ami szintén művészi módon van megformálva. Kedves barátaim, minden szakmának megvannak az elméleti és gyakorlati ismeretei. Minden foglalkozásnak megvannak a maga szakmai titkai, megvan a maga ezoterikája. Minden szakmában van valami, amit úgy nevezhetnénk: a foglalkozás vallása. Van az orvosnak, a tanárnak, a földművesnek. Az építész, az építőmester azzal, amit csinál, belehelyezi magát a föld és az emberiség egész történetébe. A föld és az emberiség története egy nagy menetelés a múltból a jövőbe. Régen úgy mondták, hogy az egész fejlődés a bölcsesség kozmoszából ered. Ezt nevezték a *régi Jeruzsálemnek*. És úgy látták, hogy a fejlődés továbbhalad egy kozmikus állapot, a szeretet állapota felé. És ezt úgy nevezték: a *új Jeruzsálem*. És nem más, hanem az építész kapta a kérdést: bele akarod-e helyezni magad tevékenységeddel a világ fejlődésébe, amely át kell, hogy vezessen a bölcsességgel teli konstrukcióból a szeretet formáiba? Aki ennek valódi értelmét felfogja, az a legkisebb épülettel is az új Jeruzsálem egy darabkáját hozza létre.

(Nagy Tamásné fordítása)

Magyar Adorján

Magyar Adorján AZ ŐSMŰVELTSÉG

Hosszúra nyúlt várakozás után a Magyar Adorján Baráti Kör kiadásában, de lényegében Csontos Péter anyagi áldozata és lelkes munkája eredményeképp megjelent a szerző nézeteit részletesen taglaló fõmûve. Teljes elmélete most fekszik elõször az olvasók elõtt. Reméljük, hogy a késõbbiekben avatott szakértõ véleményét is közreadhatjuk majd; ezúttal csak a figyelmet szeretnénk felhívni a gazdagon illusztrált, 1080 oldalas könyvre, amely Csontos Péternél (1111 Budapest, Kende utca 11. – Telefon: 1855-998) a bolti árnál 1200 forinttal olcsóbban, 3000 forintért megvásárolható. Részletek a szerző bevezetõjébõl:

E művem elõször még egészen fiatalon, 25 éves koromban, 1911-1912 években írtam volt meg *Az õsvallás* cím alatt, amely azonban még igen kezdetleges és tökéletlen mû volt, bár tárgya és tartalma már azon állapotában is õstörténelmûnkrõl és õsmûveltségünkrõl szóló sok értékes és eddig teljesen ismeretlen új adat volt. Mû után azonban itt Zelenikán (Dél-Dalmácia) a vagyonom, sőt életem sem lehetett mindig teljes biztonságban, annál inkább nem, hogy háború kitörése is várható volt, az egész kéziratot egy könyv alakba kötött másolatba leírtam, azon szándékkal, hogy ezt Budapesten élõ nagybátyámnak (Jaczkó Manó, honvédelmi miniszteri tanácsos) küldjem el megõrzésre. E másolatban a rajzokat, amelyek a szöveg magyarázatául és ahhoz egyúttal bizonyító anyagnak is szolgáltak, csak leegyszerûsítve és nem is valamennyit, vázlatosan készítettem meg. Erre azonban az elsõ világháború kitörése miatt már nem került sor. Nekem be kellett vonulnom katonának, nagybátyám pedig meghalt. A két világháború közötti idõben azonban készítettem e mûvemrõl még egy, sokkal jobban s érettebb elmével kidolgozott, javított másolatot, szintén saját rajzaimmal illusztrálva, amelyet viszont nem sokkal a második világháború kitörése elõtt Budapestre küldtem Pethõ Tibor dr. törvénytudós tanácselnök barátomnak, aki a mû kiadását vállalta volt, de amire meg a második világháború kitörése miatt már nem kerülhetett sor. Említett barátom Németországba menekült, a kézirat pedig elpusztult.

Ezért tehát most, 71 éves koromban, hozzákezek e mû újbóli megírásához, még ha kétes is, hogy vajon be fogom-e fejezhetni. Az elveszett kéziratban megvolt pontos adatok, idézetek, rajzok, ábrázolatok, amelyek bizonyító anyagot képeztek, a kézirattal együtt elvesztek, viszont ma az egészet sokkal rendszeresebben és okszerûbben fogom összeállítani tudni, mint régen, fiatalkoromban, úgyhogy bizom abban, hogy e jelen kéziratom, ha befejezem még sikerül, állításaim helyes voltát ugyanúgy avagy talán még jobban is bizonyíthatja, mint az elveszett.

Helyénvalónak tartom még a következõket elmondani:

Még 16-17 éves koromban ismerkedtem volt meg Désy Ferenc székely öregúrral, aki nekem elõször beszélt arról, hogy magyar ősaink egyáltalán nem voltak olyan mûveletlen nemzet, mint amilyennek õket fõképp ellenségeink állítják, de amit az idegen befolyás alatt álló magyarok is